

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania A. M.
przeciwko Biuru Emerytalnemu Służby Więziennej w Warszawie
o podjęcie wypłaty świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 listopada 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 19 lipca 2022 r., sygn. akt III AUa 881/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 19 lipca 2022 r. oddalił apelację A.M. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 22 lutego 2021 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Dyrektora Biura Emerytalnego Służby Więziennej w Warszawie z 16 kwietnia 2020 r., którą stwierdzono, że od dnia 1 maja 2020 r. wstrzymuje A. M. wypłatę emerytury w związku z nabyciem przez ubezpieczonego prawa do korzystniejszego świadczenia z powszechnego systemu ubezpieczeń oraz ustalono kwotę nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 kwietnia 2020 r. do 30 kwietnia 2020 r. w wysokości 5.010,94 zł.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołujący się podniósł zarzut naruszenie prawa materialnego, to jest:

1) art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: „ustawa emerytalna”) w związku z art. 15, 15a, 16 ust. 1 albo 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu

emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej jako: „ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy”), przez uznanie, że przepisów tych nie stosuje się do wnioskodawcy jako ubezpieczonego, który był funkcjonariuszem służby więziennej przed dniem 2 stycznia 1999 r w sytuacji, gdy użyte w 95 ust. 2 ustawy emerytalnej sformułowanie "emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy" oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie Służby Więziennej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. O wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby. Wskutek tego wnioskodawca nie musiał spełnić kryterium podmiotowego określonego w tym przepisie w postaci podjęcia służby więziennej po dniu 1 stycznia 1999 r., ale brak możliwości obliczenia emerytury mundurowej przy uwzględnieniu całego „cywilnego” stażu emerytalnego wnioskodawcy, która to sytuacja funkcjonariuszy Służby Więziennej przyjętych po raz pierwszy do służby przed i po dniu 1 stycznia 1999 r. jest – przy tym założeniu - ukształtowana jednakowo;

2) art. 32 ust. 1 Konstytucji RP i określonej w nim konstytucyjnej zasady równości, przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a lub 18a wyżej wskazanej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, która pozwala wypłacać dwa świadczenia jedynie niektórym osobom w ramach tej samej grupy emerytalnej - w tym przypadku jedynie niektórym emerytom pełniącym Służbę Więzienną po 1 stycznia 1999 r. w sytuacji, gdy wnioskodawca zarówno przed, jak i po służbie w okresie stażu cywilnego odprowadzał składki na ubezpieczenie emerytalne. Z uwzględnieniem okoliczności, że ryzyko wnioskodawcy niezdolności do pracy w okresie służby więziennej - z uwagi na charakter tej służby - było tożsame z ryzykiem osób wykonujących tę służbę po dniu 1 stycznia 1999 r., a zasada obliczania emerytury mundurowej bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających, jak i przypadających po

zakończeniu tej służby przemawia za wypłacaniem jednocześnie emerytury wojskowej i emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sytuacja funkcjonariuszy przyjętych po raz pierwszy do służby przed i po dniu 1 stycznia 1999 r. jest wówczas ukształtowana jednakowo; 3) art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, wskazuje, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego, przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15 i 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariusz, która nakłada obowiązek zabezpieczenia społecznego oraz ponoszenia przez ubezpieczonego składek na zabezpieczenie społeczne lub czy w razie przyznania prawa do emerytury powszechnej z ZUS i braku podstaw prawnych do wypłaty emerytury powszechnej ubezpieczonemu funkcjonariuszowi Służby Więziennej - przed 2 stycznia 1999 r. obok emerytury określonej w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1626) zasadny jest zwrot składek na ubezpieczenia emerytalne uregulowanych przez ubezpieczonego w okresie stażu cywilnego jako świadczenia nienależnego od ubezpieczonego, za wyjątkiem niektórych osób w ramach tej samej grupy emerytalnej mających prawo do wypłaty dwóch świadczeń.

Wskazując na powyższe zarzuty, odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a także potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Istotne zagadnienie prawne zostało sformułowane w pytaniach: 1) czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., który był funkcjonariuszem Służby Więziennej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera przyznaną przed tym dniem emeryturę wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru, bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę jako funkcjonariusza służby więziennej, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych (art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o

zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) - przy jednoczesnym uwzględnieniu odprowadzania składek na ubezpieczenia emerytalne przez ubezpieczonego przed i po jako funkcjonariusza Służby Więziennej, braku zwiększonego ryzyka niezdolności do pracy z tytułu Służby Więziennej - w porównaniu do innych grup emerytalnych poza służbami mundurowymi - braku doliczenia okresów składkowych poprzedzających pracę jako funkcjonariusz służby więziennej, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, co skutkować winno wypłatą dwóch świadczeń emerytalnych z tytułu pełnienia Służby Więziennej i cywilnego; 2) czy treść art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a lub 18a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym osób będących w służbie, o których mowa w ustawie z 18 lutego 1994 r., jest zgodna z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP i określonej w nim konstytucyjnej zasady równości oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, przez przyjęcie, że pozwala wypłacać dwa świadczenia jedynie niektórym osobom w ramach tej samej grupy emerytalnej, w tym przypadku jedynie niektórym emerytom służby więziennej - po 1 stycznia 1999 r. - w sytuacji, gdy ubezpieczony pozostający w Służbie Więziennej - przed dniem 2 stycznia 1999 r. przed i po służbie w okresie stażu cywilnego odprowadzając składki na ubezpieczenie emerytalne - nie ma możliwości pobierania dwóch świadczeń emerytalnych - nie tracąc z pola widzenia, iż w okresie pełnienia Służby Więziennej jego ryzyko niezdolności do pracy z uwagi na charakter służby było tożsame z ryzykiem osób wykonujących tę samą służbę - po dniu 1 stycznia 1999 r.; 3) czy w razie przyjęcia braku podstaw prawnych do wypłaty emerytury cywilnej obok emerytury przysługującej funkcjonariuszom Służby Więziennej - ubezpieczonemu będącemu funkcjonariuszem służby więziennej przed 2 stycznia 1999 r. zasadny jest zwrot składek na ubezpieczenia emerytalne uiszczonych przez ubezpieczonego w okresie stażu cywilnego jako świadczenia nienależnego od ubezpieczonego poza niektórymi osobami - w ramach tej samej grupy emerytalnej mającymi prawo do wypłaty dwóch świadczeń emerytury z tytułu Służby Więziennej i emerytury cywilnej ?”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu

prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej

instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanych przesłanek przysądu.

Formując pytania dotyczące uprawnień świadczeniobiorców do dwóch świadczeń emerytalnych; z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy i z powszechnego systemu emerytalnego, to jest dotyczących wykładni przepisów art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, skarżący nie dostrzega, że wątpliwości co do wykładni powołanych przepisów zostały rozstrzygnięte uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58). Stwierdzono w niej, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy zaopatrzeniowej).

Podjmując uchwałę, Sąd Najwyższy przyznał, że w dotychczasowym orzecznictwie tego Sądu dotyczącym wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, a w szczególności użytego w tym przepisie zwrotu: "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w

art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy..." (zaopatrzeniowej), ujawniała się rozbieżność. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114) przyjęto, że użyte w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej sformułowanie "emerytura (...)" obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych" oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur "wypracowanych" niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego. Jednakże we wcześniejszym orzecznictwie zajmowano odmienne stanowisko. W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09 (OSNP 2010 nr 17-18, poz. 215) oraz w wyrokach: z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91) oraz z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110) stwierdzono bowiem, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej. Świadczeniobiorca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może więc jednocześnie pobierać świadczenia powszechnego, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Podobna rozbieżność na tle wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej ujawniła się także w orzeczeniach Sądów powszechnych.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w polskim prawie zabezpieczenia społecznego obowiązuje zasada prawa do jednego świadczenia z tytułu tego samego ryzyka ubezpieczeniowego, zwana też zasadą niekumulacji świadczeń. W systemie powszechnym zasada ta znajduje potwierdzenie w regulacji art. 95 ust. 1 ustawy

emerytalnej, który stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, a także w art. 95 ust. 2 *in principio* tej ustawy, zgodnie z którym przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, to jest żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej. Analogiczne regulacje zawarte są w art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz art. 7 ustawy zaopatrzeniowej. Podobną regulację zawiera także art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Również szczególne ustawy dotyczące sędziów i prokuratorów, to jest ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze regulują w podobny sposób przypadki zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury powszechnej. Opisane wyżej przypadki potwierdzają zatem zasadę nie kumulacji świadczeń przysługujących na wypadek spełnienia się ryzyka "starości" w ramach różnych systemów, zarówno ubezpieczenia społecznego, jak i zaopatrzenia. Zasada ta doznaje jednak ustanowionych ustawowo wyjątków (art. 33 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników; art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych). Wyjątku takiego nie ustanowiono jednak dla zbiegu emerytur wojskowej i powszechnej, ponieważ systemowa wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)..." daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod

uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu "cywilnego" i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od dnia 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej.

W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił powody, dla których nie można zaakceptować stanowiska skarżącego (to jest, że powinienem otrzymywać dwa świadczenia), a tym samym wyznaczył standard interpretacyjny, który obecnie nie pozwala akceptować wykładni prezentowanej we wcześniejszym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17.

Odnosząc się zaś do drugiego ze sformułowanych przez skarżącego zagadnień prawnych dotyczących zwrotu składek na ubezpieczenia emerytalne uiszczonych przez ubezpieczonego w okresie stażu cywilnego jako świadczenia nienależnego, wypada zaznaczyć, że zwrotu składek na ubezpieczenia społeczne jako składek nienależnych można żądać według reguł określonych w art. 24 ust. 6a-8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 maja 2010 r., P 29/08, OTK-A 2010, nr 4, poz. 35, nawiązując do pojęcia nienależnie opłaconej składki, wskazał bowiem, że pojęcie nienależnie opłaconej składki nie zostało zdefiniowane w ustawie. Nie ulega jednak wątpliwości, że "nienależnie opłacona składka" nie stanowi składki ustalonej w oparciu o zasady określone w art. 15-32 u.s.u.s., czyli obowiązkowego świadczenia w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego. W piśmiennictwie uznaje się, że pojęcie to obejmuje zarówno przypadki, w których istniała podstawa prawna świadczenia składkowego, ale zostało ono spełnione w kwocie wyższej niż należna (nadpłata), jak również w przypadku opłacenia składki bez podstawy prawnej (zob. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. Jacek Wantoch-Rekowski, uwaga nr 12 do art. 24 u.s.u.s., s. 203).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 marca 2019 r., II UK 553/17 (OSNP 2019 nr 12, poz. 147), pochylając się nad problematyką nienależnych składek, zwrócił

uwagę, że stosunek ubezpieczenia społecznego jest szczególnym zobowiązaniem o charakterze publicznoprawnym, który łączy zasadniczo trzy podmioty: ubezpieczyciela (ZUS), ubezpieczonego oraz płatnika składek. Władcze uprawnienia ubezpieczyciela wobec płatników i ubezpieczonych dotyczą przede wszystkim realizacji obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. Składka ma charakter świadczenia pieniężnego o charakterze przymusowym, celowym, odpłatnym i bezzwrotnym. Zasady ustalania składek zostały określone w art. 15-32 ustawy systemowej. Natomiast w art. 24 ust. 6a-6h ustawy systemowej uregulowano kwestię zwrotu nienależnie opłaconych składek. Jest to regulacja obowiązująca w prawie ubezpieczeń społecznych, w związku z powyższym w tego typu sprawach nie mają zastosowania unormowania zawarte w Ordynacji podatkowej, czy też przepisy k.c. o nienależnie pobranym świadczeniu. W orzecznictwie nie jest kwestionowany pogląd, że wszelkie należności wpłacone przez płatnika tytułem składek na ubezpieczenia społeczne na konto płatnika, pozostają należnościami składkowymi ze stosunku ubezpieczenia społecznego niezależnie od tego, czy zostały uiszczone w zawyżonej wysokości lub bez ważnego tytułu. Nie nabywają one charakteru świadczeń nienależnych w rozumieniu art. 410 k.c. także dlatego, że należności składkowe podlegają na wniosek płatników zwrotowi w trybie ustawy systemowej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 października 2008 r., II UK 71/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 104; z dnia 24 stycznia 2013 r., V CSK 63/12, LEX nr 1293850). Tak więc obowiązek zwrotu nienależnie opłaconej przez płatnika składki stanowi pojęcie prawa ubezpieczeń społecznych. W razie stwierdzenia, że na koncie widnieją nienależnie opłacone składki, w pierwszej kolejności Zakład z urzędu zalicza je na poczet zaległych lub bieżących składek, a w przypadku ich braku - na poczet przyszłych składek. Jest to podstawowy sposób opłacone składki. Zastosowane znajdują przepisy w art. 24 ust. 6a-8 u.s.u.s.

Zatem nienależnie opłacona składka to składka opłacona bez podstawy prawnej, tj. wtedy, gdy albo nie istniał tytuł prawny do ubezpieczenia społecznego, albo gdy istniało zwolnienie od opłacania składek, bądź gdy zobowiązanie z tytułu ubezpieczenia było niższe niż opłacona składka. W definicji tej nie mieści się więc składka należnie opłacona (zgodnie z obowiązującymi przepisami), z tytułu której

ubezpieczony nie nabył ekwiwalentu w postaci prawa do świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., I UK 333/18, LEX nr 3220817).

Mając na względzie przede wszystkim przywołaną wyżej argumentację zawartą w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego, należy uznać, że nie zachodzą podstawy dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ wątpliwości na tle wykładni powołanych przez skarżącego przepisów zostały rozstrzygnięte w judykaturze i to w sposób odpowiadający interpretacji tychże przepisów zaprezentowanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[a!]